

Skripta vremena

Kazališni laboratorij A Caval Teatro iz Torina

Kako djeca shvaćaju vrijeme? Što misle, što govore sebi, kako zamišljaju tijek vremena, vrijeme u vrtiću, kod kuće i svoju budućnost? Kako uspijevaju razumjeti pojam vremena, kako ga pokušavaju mjeriti i predstaviti? Koje sve vrste i količine simbola i metafora možemo izmisliti, kopirati, preraditi kako bismo predstavili vrijeme?

Djeca svojim mislima vole dati oblik i zatim ih podijeliti s drugima – upravo im međusobni odnos omogućuje da izgrađuju znanja i tumače realnost. Istraživanje koje je predstavio Laboratorij analizira dječja razmišljanja prikupljena tijekom njihovog usredotočenog rada na projektu.

... i neka uvijek bude djece koja oblikuju stvari, radije nego stvari koje oblikuju djecu.

Loris Malaguzzi

Projekt

U sklopu kazališnog laboratorija 'A Caval Teatro' ITER¹ kulturnog centra za umjetnost i kreativnost u Torinu, djeca u dobi od 3, 4 i 5 godina zajedno sa svojim odgajateljima žele sagledati *temu vremena* dječjim očima, a zatim je pretvoriti u kazališni čin. Projekt ima za cilj osvrnuti se na pitanje vremena, pronaći način njegovog definiranja i kako ga mjeriti, upamćivati, zamišljati, nagađati, kovati budućnost; čekati, pustiti da vrijeme prođe, trčati i stati. Cilj je doživjeti konkretno vremensko iskustvo, slijed događaja i tempo; a na kraju – tu je i njegovo uprizorenje na sceni, s kostimima, maskama i predmetima koji mogu predstavljati ideje, misli i osjećaje djece i odraslih sudionika.

Ova metoda se temelji na uvažavanju i promoviranju zamisli svakog pojedinca, načina na koji jest i kako osjeća,

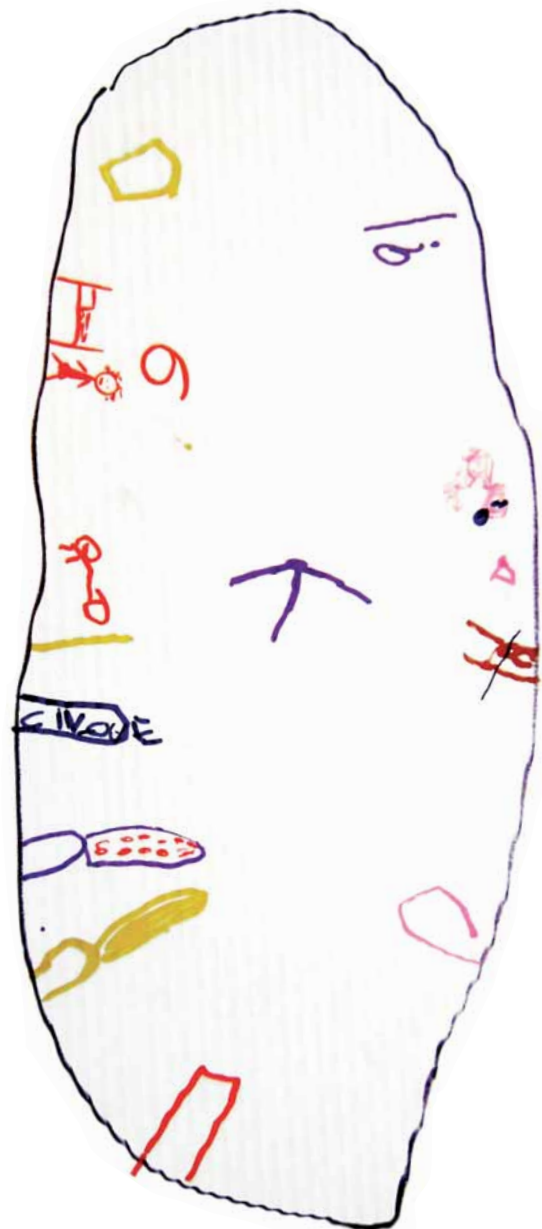
što svakome – djetetu i odraslom – daje priliku za predstavljanje, za pretpostavljanje i provjeru, kao i za formiranje novih hipoteza. Djeca razmišljaju i eksperimentiraju na svoj neovisan način. Ona razvijaju pokrete i preplavljujuće razine misli i apstrakcija. Raspravljaju i puštaju mašti na volju. I tako, uprizorenje vremena nastaje doprinosom svih uključenih, s razvojem njihovih ideja, kao i pojedinačnih i grupnih konstrukcija. Teatarski cilj se postiže kroz organizaciju same scene za predstavu na temelju inventivne i narativne produkcije na koju poziva. Prostor nije samo kulisa, već mjesto umjetničke i simboličke interpretacije vremena.

Što je vrijeme?

Navodimo neke od definicija zabilježenih u razgovoru s djecom. Vrlo često su razgovori o vremenu trajali dobar dio jutra jer su se pretpostavke povezivale u neprekidan niz i često odmah provjeravale. Na taj način su se npr. alati za mjerenje stvarali 'u hodu'. Mjerači minuta, trake za mjerenje i ritmovi pomogli su nam otkriti razdoblja neočekivane duljine ili kratkoće.

Nemamo vremena kad mama dugo radi i kasno dođe po mene s posla.

Vrijeme je sporo i brzo, i ja sam ga nacrtao s krugom i strijelama.

Vremenski stroj

...ima komandnu ploču, volan, ima krila ali ne leti... kao automobil, ima i vrata... jedna da udeš, a druga da izadeš... izgleda kao velika kutija, može troje stajati u njoj... kao dizalo... za putovanje u prošlost.

Eleonora, 5

Vrijeme je auto koji brzo dolazi, smanji se i onda mora stati.

Vrijeme je... kad je toplo, vrijeme prolazi i onda dolazi vjetar.

Vrijeme je mač koji ide brzo i odlazi loviti tigrove i lavove.

Vrijeme je kad niste zakasnili... ako izgubite sat, zakasnili ste i nema više vremena.

Požuri, požuri, nemamo vremena: mama nema mnogo vremena, ja ga imam više.

U predstavi, bilo je vrijeme, vrijeme zbog svega, vrijeme prije cipela, prije kuća, gdje nije bilo ničega, samo kame-nje i rat.

Kad netko ne radi ništa i čeka da se netko s njim igra.

To je nešto što se dogodi.

To je također pjesma koja govori o vremenu.

To je sat koji kuca.

To je kad ne radimo ništa.

Vrijeme uvijek prolazi, nikad ne spava.

Vrijeme uvijek ide naprijed, nikad unazad.

Vrijeme je uvijek tu.

Što se dogodi... dođe dan i noć sa zvijezdama, popodne... kad je Sunce i Mjesec, vjetar i kiša.

To je ono na nebu, jer je to zrak.

Sunce izlazi na nebu i počinje dan, kad je noć znamo da je gotovo.

Ono što nam govori kada je.

Sat i sat za jaja pomažu nam razumjeti kako vrijeme prolazi, kao Sunce i Mjesec. Samo čarobnjak priča može zaustaviti vrijeme.

Prošlost, sadašnjost i budućnost

Prošlost je mamin trbuščić, sadašnjost je najljepše vrijeme, budućnost je astronaut.

Evo primjera koji pokazuje način na koji djeca dijele vrijeme. Nema nejasnoća: svaka pretpostavka, definirana mozganjem i dokazima, lako se napušta bez žaljenja kako bi se sa sigurnošću prigrllila nova, predstavljena u grupi ili dokazana kroz prikaz. Upitali smo djecu o njihovim najranijim sjećanjima, o tome što su sadašnjost i budućnost.

Prošlost

Kad je bio moj djed i kad se moj bratić s njim vozio, imamo još slike.

Slika moja mame kad je imala dvadeset.

Kad se rodio moj mali brat prije godinu dana.

Kad nisam još imao psa i kad smo čuli da nešto cvili i pronašli psa kojeg smo nazivali Pippo, on je mješanac vuka i lovačkog psa.

Prvi svjetski rat, pričao mi je djed o tome.

Jaslice.

Sadašnjost

Sadašnjost je vrijeme koje se sad događa.

Sadašnjost su stvari koje su tu.

Praviš predstavu o vremenu koje prolazi – ona priča, a ti radiš pokrete.

Budućnost

Voziš se avionom ili brodom, (budućnost) živi na nebu, moraš čekati Uskrs.

Možda počinje kada se rodiš i kada si veliki udeš u avion i odeš.

Da, vrijeme, oblaci, Mjesec, nebo, zvijezde žive tamo.

Ja ga zamišljam bez stvari i bez životinja.

Zaključak svega ovoga je u budućnosti.

To nije igra riječi. Refleksija o vremenu nastavlja utjecati na projekte koji se nakon ovih iskustava kreiraju u laboratoriju. Druge grupe djece, odgajateljica i roditelja nastavile su, na vrijeme, pitati se o vremenu i eksperimentirati temeljem kazališnog predloška koji je ponudio laboratorij. Ovaj projekt ima jednu vrstu 'magičnog repa', koji se iznenada pojavljuje i nastavlja slati zvijezde padalice, stvarati ideje i povezivati pretpostavke. Mnoga otkrića su zabilježena u knjizi *Le parole del tempo* koja pokušava sažeti i rekonstituirati kognitivno i emotivno blago projekta, domišljate refleksije nastale u svakom

od sudionika i, ne i najmanje važno, ugodno iznenađenje samih autora. Puni prikaz iskustva možete pogledati na video snimci *La scena del tempo*².

¹ ITER (Institut za odgovorno obrazovanje u Torinu) je namijenjen odgojno-obrazovnim ustanovama i obiteljima. Obuhvaća pet širokih pedagoških područja; dostupan je kroz službe koje nude centri za kulturu. *Centro di Cultura per l'Arte e la Creatività* je mjesto za stručno usavršavanje; mjesto za duh i tijelo gdje se procesi i produkti kombiniraju u potrazi za rješenjima i gdje odrasli pružaju podršku kao facilitatori iskustva. *Laboratoriji*, 'mjesta nastajanja' se dalje dijele prema tematskim kategorijama, od kojih je jedno kazalište.

² Kazališni laboratorij A Caval Teatro - ITER (pod ravnanjem), *La scena del tempo* (Scena vremena), DVD, 15', 36", Città di Torino Kulturni centar za izražavanje i komunikaciju, 0-6, 2006.

Sonia Bellucci, Carla Massimetti, Stella Picello i Gina Sverko djelatnice su Kazališnog laboratorija A Caval Teatro i Instituta za odgovorno obrazovanje (ITER) u Torinu.

Valeria Anfossi voditeljica je Kazališnog laboratorija A Caval Teatro i Instituta za odgovorno obrazovanje (ITER) u Torinu.

Manuela Ravecca stručnjakinja je za dokumentaciju i promociju usluga Instituta ITER. labinfan@comune.torino.it www.comune.torino.it/iter